

ГАЛИНА БУЧКІВСЬКА,

доктор педагогічних наук, професор

(Україна, м. Хмельницький,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Прокурівського підпілля, 139)

GALYNA BUCHKIVSKA,

Doctor of pedagogical sciences, Professor

(Ukraine, Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

ID ORCID 000-0002-4836-8280

АЛЛА ГРИГОР'ЄВА,

старший викладач

(Україна, Хмельницький,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Прокурівського підпілля, 139)

ALLA HRYHORIEVA,

senior lecturer

(Ukraine, Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

orcid.org/ 0000-0003-2994-2555

Розвиток творчої особистості майбутнього учителя початкових класів

на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва

The Development of the Creative Personality of Future Primary School Teachers on the Basis of Folk Decorative and Applied Arts

Анотація. У статті висвітлено психолого-педагогічні основи формування понять «творчість» та «творча особистість». Акцентовано увагу на дослідженні творчості як процесу поєднання двох підходів: процесуального – дослідження фаз, станів та результатів перетворення предмета творчості, та особистісного – дослідження суб'єкта творчої діяльності, його потреб, мотивів, знань, умінь, навичок, властивостей, самосвідомості, емоцій, почуттів. Визначено багатоплановість вище зазначених дефініцій, що зумовлюється змістом таких категорій, як «активність», «діяльність», «вид діяльності», «тип діяльності», «форма», «процес». Запропоновано різні аспекти феноменології творчості, відображені в поняттях творчого потенціалу, творчих можливостей, творчого мислення, творчої свідомості, творчої діяльності, творчої праці, творчої особистості.

На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури визначено сутність творчого процесу, його специфіка, фази розвитку, встановлено зв'язки творчості з психологічними якостями особистості. Подано інформацію про вітчизняні та зарубіжні теорії та концепції механізму творчості, напрями дослідження творчої особистості. Зокрема звернено увагу на психологічну структуру творчої особистості, її індивідуально-психологічні характеристики.

У процесі дослідження з'ясовано сутність, значення, суспільну детермінованість та психолого-педагогічні особливості навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів початкових класів у процесі творчої художньо-трудової діяльності на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Уточнено зміст понять «художньо-трудова діяльність», «культурно-освітнє середовище в закладі вищої педагогічної освіти», «система професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва», «готовність майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва».

Ключові слова: *творча особистість, психологічна структура творчої особистості, характеристики творчої особистості, народне декоративно-ужиткове мистецтво, культурно-освітнє середовище, майбутні вчителі початкових класів.*

Summary. The article deals with the psychological-pedagogical approaches to the interpretation of the concepts «creativity» and «creative personality». The attention is focused on the research of creativity as a process of combination of two approaches: procedural – study of the phases, states and results of

transformation of the object of creativity, and personal – study of the subject of creative activity, its needs, motives, knowledge, skills, expertise, properties, self-consciousness, emotions, feelings. Multiple-level system of the above mentioned definitions, which are stipulated by the content of such categories as «activity», «action», «kind of action», «type of action», «form», «process» has been mentioned. Different aspects of phenomenology of creativity, which are reflected in the notions of creative potential, creative abilities, creative thinking, creative consciousness, creative activity, creative work of the creative personality have been offered.

Based on the analysis of philosophical, psychological-pedagogical literature the essence of the creative process, its peculiarities, phases of development have been determined, the relations of creativity with the psychological qualities of the personality have been determined. The article gives information about domestic and foreign theories and concepts of the mechanism of creativity, directions of the research of creative personality. In particular, the attention is concentrated on the psychological structure of creative personality, its individual-psychological characteristics.

In the course of the research, the following was clarified: the essence, significance, social determinism and psychological and pedagogical peculiarities of educational and cognitive activity of future primary school teachers in the process of creative arts- and labour-related training on the principles of folk decorative and applied arts.

The research work specifies the content of the concepts of «arts- and labour-related activity», «cultural and educational environment at a pedagogical higher education institution», «future elementary school teachers` professional training system on the basis of folk decorative and applied arts», «readiness of future elementary school teacher for professional activity on the principles of folk decorative and applied arts».

Key words: *creative personality, psychological structure of creative personality, characteristics of creative personality, folk decorative and applied arts, cultural and educational environment, future elementary school teachers.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Складні суспільно-політичні та соціально-економічні трансформації в Україні зумовлюють докорінні зміни в усіх сферах людської діяльності, зокрема й у галузі освіти. Одним з основних завдань, виконання якого розпочато в нинішніх умовах реформування освітньої системи, є підготовка випускників закладів загальної середньої освіти до життя та майбутньої професійної діяльності шляхом самостійного здобуття знань, розвитку вмінь, навичок і компетенцій, а також формування креативної особистості, здатної швидко адаптуватися до мінливих умов життєдіяльності.

Оновлення змісту освіти на сучасному етапі передбачає перехід від механізму трансляції готових знань, репродуктивного формування вмінь і навичок у засіб розвитку творчої особистості, яка повинна володіти різними навчальними і життєвими компетентностями, евристичним мисленням, оперативністю, цілеспрямованістю, ініціативністю та креативністю в розв'язанні складних проблем і завдань навчального, а в майбутньому – професійного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Проблема розвитку творчої особистості в процесі художньо-трудової діяльності на засадах декоративно-ужиткового мистецтва ґрунтовно досліджувалася в наукових працях Є. Антоновича, Г. Богатирьової, Н. Ганнусенко, Д. Гусева, Д. Давалева, М. Кагана, Ю. Криворучко, Ю. Максимова, Л. Оршанського, Л. Плазовської, З. Резніченко, І. Савчук, О. Тарасової, Т. Шпікалової, А. Хворостова та ін.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розкриття та обґрунтування сутності та значення народного декоративно-ужиткового мистецтва у розвитку творчої особистості майбутнього учителя початкових класів.

Виклад основного матеріалу... У науковій літературі існує значна кількість підходів до визначення поняття і структури творчості особистості, що пояснюється належністю категорії «творча особистість» до теорії особистості, теорії творчості, теорії діяльності. У «Короткому психологічному словнику» зазначається, що творча особистість характеризується наявністю у неї «здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, який відрізняється новизною, оригінальністю» (Краткий психологический словарь, 1985, с.351).

Особливий підхід до розуміння творчої особистості формулює В. Андреев. У праці «Діалектика виховання і самовиховання творчої особистості» вчений подає структуру творчої особистості, яка включає: мотиваційно-творчу активність і спрямованість; творчі здібності; інтелектуально-логічні властивості; інтелектуально-евристичні здібності; світоглядні якості; моральні якості; здатність до самоуправління; комунікативні якості; естетичні якості; індивідуальні особливості (Андреев В.И., 1988). Творчу особистість Д. Богоявленська визначає через її інтелектуальну активність (Богоявленская Д.Б., 1983, с.23) і виділяє три рівні інтелектуальної активності: пасивний, евристичний, креативний [Богоявленская Д.Б., 1983, с.37–39]. Поняття «творча особистість» В. Загвязинський розглядає через її відношення до навчально-пізнавальних завдань (Загвязинский В.И., 1987). Педагог Н. Кичук трактує творчу особистість через її інтелектуальну активність, творче мислення та творчий потенціал (Кичук

Н.В., 1991). Психолог В. Моляко під творчою особистістю розуміє «людський індивід, що прагне до оригінального, нового, який заперечує звичне і має високий рівень знань, умінь аналізувати явища, порівнювати їх» (Моляко В.А., 1983, с.16–17). На думку С. Сисоевої, творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який вміє відкинути звичайне, шаблонне. Для творчої особистості потреба в творчості є життєвою необхідністю, а творчий стиль діяльності – найбільш характерним. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважаються творчі здібності, тобто індивідуально-психологічні здібності людини, які відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання і які пов'язані із створенням нового, оригінального продукту, пошуком нових засобів діяльності (Сисоева С. О., 1996, с. 20–21).

За висновками багатьох учених серед провідних якостей, характерних для творчої особистості, виділяються такі:

- здатність бачити (відчувати) проблему: недосягнуту мету, нездійснене бажання, реальні суперечності тощо; рухливість мислення та його види (вербальне, асоціативне, експресивне, ідейне); конвергентність і дивергентність мислення; гнучкість інтелекту; оригінальність підходу до вирішення проблеми (Дж. Гілфорд) (Гілфорд Дж., 1965);

- пізнавальна допитливість, сміливість уяви і думки, незалежність суджень (А. Лук) (Лук А.Н., 1978);

- розвинута уява, сміливість і несподіваність оригінальних ідей, здатність до постійного їх генерування, вміння відкидати усталені канони, завзятість і наполегливість, працездатність (В. Андреев) (Андреев В.И., 1988);

- інтуїція, уява, фантазія, імпровізація, творча активність (І. Волощук) (Волощук І.С., 1998);

- сміливість і незалежність суджень, гнучкість мислення, творча уява, бажання самоствердження й самореалізації, захопленість (З. Петрасинський) (Петрасинський З., 1988);

- допитливість і спостережливість, наполегливість, знання й уміння, здібності до самоосвіти, пам'ять, скептицизм, ентузіазм, фізичне здоров'я тощо (Н. Петрович) (Петрович Н.Т., 1986);

- творчий інтерес, допитливість, сміливість, готовність до ризику, самостійність, ініціативність, цілеспрямованість, наполегливість, працелюбність, емоційна активність тощо (С. Сисоева) (Сисоева С.О., 1996).

Із метою розкриття ролі та місця народного декоративно-ужиткового мистецтва в професійній підготовці вчителів початкових класів насамперед розглянемо основні категорії і поняття: «декоративно-ужиткове мистецтво», «народне мистецтво», «народне декоративно-ужиткове мистецтво».

В енциклопедичному словнику декоративно-ужиткове мистецтво трактується як галузь декоративного мистецтва, спрямована на створення художніх виробів, що мають практичне суспільно-побутове значення, та як художня обробка предметів ужитку (побуту) (Советский энциклопедический словарь, 1988, с. 370). Під декоративно-ужитковим мистецтвом здебільшого розуміють такий вид творчої діяльності, при якому художня функція твору (виробу) певною мірою поєднується з утилітарною (від лат. *utilitas* – «користь, вигода»). Тому витвір декоративно-ужиткового мистецтва є біфункціональним, його можна сприймати як художню цінність, а також використовувати практично (Власов В.Г., 2012, с. 11). Декоративно-ужиткове мистецтво, завдяки своїй універсальності, «акумуляючи» художньо-практичні вміння та навички, передає накопичений духовно-матеріальний досвід від покоління до покоління, спираючись на глибинні традиційні коріння (Богуславская І.Я., 1978, с. 22).

У монографії «Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання» Л. Оршанський пропонує таке визначення: «Декоративно-ужиткове мистецтво розглядається, з одного боку, як вид художньо-трудової діяльності з виготовлення і художнього оздоблення ручним чи частково машинним способом побутових речей, що мають не тільки утилітарне, а й передовсім естетичне призначення, з іншого – результат творчої праці людини, втілений в довершеному художньому творі. Його визначальними рисами були й залишаються: колективний характер творчості та спадковість багатовікових традицій. Декоративно-ужиткове мистецтво як духовно-предметний світ людини включає численні види художньої практики: одні з них (кераміка, художня обробка кістки, каменю, плетіння) виникли на зорі людської цивілізації, інші – відносно молоді (плетіння мережив, тканина гобеленів, виготовлення виробів з бісеру, витинанок із паперу тощо). Усі вони успадковують багатий досвід обробки різних матеріалів, високу професійну майстерність народних умільців і цехових ремісників» (Оршанський Л.В., 2008, с. 63).

Відомі мистецтвознавці і педагоги Є. Антонович, Р. Захарчук-Чугай і М. Станкевич поділяють декоративно-ужиткове мистецтво на такі види (Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Е., (1992): 1) професійне декоративно-ужиткове мистецтво; 2) мистецтво народних промислів, або художнє ремесло; 3) народне декоративно-ужиткове мистецтво; 4) самодіяльна художня творчість. Запропонована вітчизняними науковцями класифікація має спільне підґрунтя з класифікаційними ознаками, запропонованими В. Василенком, А. Канцедікасом, М. Некрасовою, М. Селівачовим та ін. Однак донині головними в мистецтвознавчій теорії залишаються проблеми взаємозв'язку традицій і новаторства,

взаємовпливів традиційного, професійного та самодіяльного видів декоративно-ужиткового мистецтва. «Для професійних художників-прикладників народне мистецтво – невичерпне джерело пластичних і сюжетних знахідок, різноманітних засобів художньої виразності, водночас професійне мистецтво впливає на народне мистецтво через взаємодію з художніми промислами» (Цісарук В.Ю., 2013, с. 38).

Науковці М. Курач та І. Білосевич зазначають, що професійна підготовка студентів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва сприяє (Курач М. С., Білосевич І.А., 2012, с. 127):

- прилученню студентів до творчої художньо-трудої діяльності;
- створенню сприятливого освітнього середовища для творчості, виховання поваги до людей праці та мистецтва;
- раціональному поєднанню різноманітних форм, методів і засобів навчання;
- розвитку самостійності й ініціативності студентів;
- розширенню позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності студентів (проведення екскурсій, зустрічей з народними майстрами, конкурсів творчих робіт, майстер-класів тощо);
- формуванню виставкового фонду студентських робіт, створенню й облаштуванню музеїв народного декоративно-ужиткового мистецтва;
- розширенню сфери наукових інтересів студентів.

Цілеспрямоване ознайомлення студентів із народною творчістю певного етнографічного регіону, окремих майстрів, видами художніх ремесел і промислів через творчу художньо-трудою діяльність забезпечує збереження витоків народного декоративно-ужиткового мистецтва, сприяє здійсненню творчих новацій у колориті, композиції, художніх техніках і прийомах декорування тощо.

Результатом професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва є високий рівень готовності педагога до професійної діяльності в початковій школі, зокрема навчання молодших школярів різним видам народного декоративно-ужиткового мистецтва, виховання національної самосвідомості та художнього смаку, розвитку творчих здібностей, що передбачає:

- широку обізнаність з історією виникнення, етапами розвитку, локальними особливостями регіональних осередків різних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва;
- наявність практичних знань й умінь, потрібних для художнього проектування та виготовлення різних декоративно-ужиткових виробів із збереженням традиційних мистецьких канонів, урахуванням локальних особливостей;
- здатність до вияву елементів творчості в художньо-трудої діяльності;
- розуміння культурно-освітнього і виховного значення, педагогічного потенціалу народного декоративно-ужиткового мистецтва для художньо-трудої підготовки молодших школярів;
- усвідомлення вимог до художньо-трудої діяльності школярів, її творчого, продуктивного характеру;
- здатність до формування в молодших школярів мотивів і потреб у творчій художньо-трудої діяльності на уроках і в позаурочний час;
- готовність до планування творчої художньо-трудої діяльності учнів, відбір ефективних шляхів досягнення поставлених цілей;
- здатність до прогнозування й оцінювання результатів творчої художньо-трудої діяльності молодших школярів;
- здатність до успішного виконання професійно-педагогічної та творчої художньо-трудої діяльності, самовдосконалення і підвищення свого фахового рівня тощо (Бучківська Г.В., 2019).

Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва має здійснюватися системно і планомірно, забезпечуючи логічну наступність вивчення художньо-мистецьких і проектно-технологічних дисциплін на різних рівнях підготовки в педагогічних закладах вищої освіти. Зміст художньо-мистецьких і проектно-технологічних дисциплін має відрізнятися професійною спрямованістю, передбачати формування здатності студентів до успішного розв'язання актуальних професійно-педагогічних завдань у початковій школі, зокрема з організації творчої художньо-трудої діяльності молодших школярів.

Організація навчальної діяльності на засадах творчості є важливою умовою створення креативного освітньо-культурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти, що сприяє розвитку професійної компетентності студентів, зокрема за рахунок використання потенціалу художньо-мистецьких і проектно-технологічних дисциплін, раціонального поєднання форм і методів активного та інтерактивного навчання, розв'язання художньо-проектних, техніко-технологічних і методичних завдань.

Створенню креативного середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва сприяє сукупність таких чинників:

- 1) забезпечення професійно-педагогічної спрямованості художньо-мистецьких і проектно-технологічних дисциплін;

2) стимулювання та підтримування постійного інтересу до творчої художньо-трудової діяльності в галузі народного декоративно-ужиткового мистецтва;

3) оволодіння методами самостійної роботи студентів над проектами декоративно-ужиткових виробів;

4) систематичний контроль за творчою художньо-трудовою діяльністю студентів, установлення інтенсивності та напряму освітнього процесу, забезпечення успішної групової комунікації з боку викладачів як фасилітаторів і менторів;

5) імітація реальних творчих процесів з проектування і виготовлення декоративно-ужиткових виробів, а також професійно-педагогічних ситуацій, пов'язаних із навчанням молодших школярів різних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва;

6) створення макро- та мікроклімату для вияву творчості студентів у пошуку форм, підборі кольорової гами, розробленні схем орнаментальних композицій;

7) спільний (груповий) пошуковий характер творчої художньо-трудової діяльності студентів;

8) створення ситуацій актуалізації креативності студентів, зокрема через розв'язування творчих професійно орієнтованих завдань;

9) використання індивідуальної системи художньо-творчих завдань із проектування та виготовлення декоративно-ужиткових виробів (Бучківська Г.В., 2019).

Важливе значення для створення креативного культурно-освітнього середовища професійної підготовки на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва має розв'язування художньо-творчих завдань. При цьому можливі такі особливості організації цієї діяльності студентів:

1. Навчальна проблема актуалізується перед усіма студентами групи з подальшим обговоренням алгоритму її розв'язання (обговорюється ідея декоративно-ужиткового виробу, його утилітарне і декоративне значення, розглядається технологія виготовлення й оздоблення, здійснюється добір потрібних матеріалів, інструментів, пристроїв тощо).

2. Колективно окреслюється план дій (алгоритм розв'язання навчального завдання), установлюються напрями творчого пошуку. При цьому пошукові дії кожен студент виконує самостійно.

3. Творче завдання розв'язує кожен студент. Після цього здійснюється його колективне обговорення, визначається найбільш раціональний спосіб розв'язання або синтезуються декілька оптимальних варіантів.

4. Загальне творче завдання розчленовується на окремі складники (підзавдання), які розподіляються між усіма учасниками групи. Кожен студент самостійно працює над пошуком розв'язання свого підзавдання, вносячи індивідуальний вклад у спільну справу.

5. Творче завдання розв'язується частинами в мікрогрупах (3–5 студентів) (Бучківська Г.В., 2019).

Висновки... Творча художньо-трудова діяльність на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва має значний виховний, навчальний і розвивальний потенціал, оскільки її зміст відповідає концептуальним засадам гуманної педагогіки та найяскравіше відображає традиційний виховний ідеал українського народу, який міститься у високохудожніх образних формах, кольорах й орнаменті декоративно-ужиткових виробів.

У зв'язку зі зростанням вимог суспільства до Нової української школи назріла потреба професійної підготовки вчителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва, який: 1) усвідомлює особистісну і соціальну значущість майбутньої професійно-педагогічної та творчої художньо-трудової діяльності; 2) володіє системою знань про культурно-мистецьку спадщину, звичаї і традиції українського народу, історію народного декоративно-прикладного мистецтва, зародження, становлення та розвиток вітчизняних художніх промислів і ремесел у контексті світової культури; 3) має стійке уявлення про морфологію основних видів народного декоративно-ужиткового мистецтва, закономірності та засоби формоутворення, стилістики, колористики й орнаментики; 4) використовує різні технічні прийоми художньої обробки природних і конструкційних матеріалів, а також застосовує організаційно-діяльнісні вміння, потрібні для розвитку творчого потенціалу; 5) здатний на основі отриманих науково-теоретичних і практичних знань проектувати, виготовляти й оздоблювати різні декоративно-ужиткові вироби; 6) готовий організувати творчу художньо-трудову діяльність на уроках і в позаурочний час, здійснювати навчання, виховання і розвиток молодших школярів засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Андреев, В. И. (1988). Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: основы педагогики творчества. Казань: Изд-во Казанского ун-та. / Andreev, V. I. (1988). Dialektika vospitaniya i samovospitaniya tvorcheskoj lichnosti: osnovy` pedagogiki tvorchestva [Dialectics of Education and Self-Development of Creative Personality: Basics of Pedagogical Activity]. Kazan, Izd-vo Kazanskogo un-ta. [in Russian].

2. Антонович, Є. А. & Захарчук-Чугай, Р. В. & Станкевич, М. Е., (1992). Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ. / Antonovych, Ye. A. & Zakharchuk-Chuhai, R. V. & Stankevych, M. E., (1992). Dekoratyvno-prykladne mystetstvo [Decorative and applied arts]. Lviv : Svit [in Ukrainian].
3. Богоявленская, Д. Б. (1983). Интеллектуальная активность как проблема творчества. [отв. ред. и авт. предисл. Б. М. Кедров]. Ростов-на-Дону: Изд. Ростов. ун-та. / Bogoyavlenskaya, D. B. (1983). Intellektualnaya aktivnost kak problema tvorchestva [Intellectual Activity as a Creativity Problem]; otv. red. i avt. predisl. B. M. Kedrov. Rostov-na-Donu: Izd. Rostov. un-ta [in Russian].
4. Богуславская, И. Я. (1978). Народное искусство или ширпотреб. Декоративное искусство СССР. № 6. 21–22. / Boguslavskaya, I. Ya. (1978). Narodnoe iskusstvo ili shirpotreb [Folk Art or Consumer Goods]. Dekorativnoe iskusstvo SSSR. Vol. 6. 21–22. [in Russian].
5. Бучківська, Г. В. (2019). Підготовка майбутніх учителів початкових класів на засадах народного декоративно-ужиткового мистецтва: монографія / за наук. ред. Г. В. Терещука. Хмельницький: ПП Заколотний М.І. / Buchkivska, H. V. (2019). Pidhotovka maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv na zasadakh narodnoho dekoratyvno-uzhytkovoho mystetstva [Training of Future Primary School Teachers on the Basis of Folk Decorative and Applied Arts]: monohrafiia / za nauk. red. H. V. Tereshchuka. Khmelnytskyi: PP Zakolodnyi M.I. [in Ukrainian].
6. Власов, В. Г. (2012). Основы теории и истории декоративно-прикладного искусства: учеб.-метод. пособ. Санкт-Петербург / Vlasov, V. G. (2012). Osnovy' teorii i istorii dekorativno-prikladnogo iskusstva [Fundamentals of the Theory and History of Arts and Crafts]: ucheb.-metod. posob. Sankt-Peterburg [in Russian].
7. Волошук, І. С. (1998). Науково-педагогічні основи формування творчої особистості: [монографія]. Київ: Пед. думка / Voloshchuk, I. S. (1998). Naukovo-pedahohichni osnovy formuvannia tvorchoi osobystosti [Scientific and Pedagogical Foundations of Formation of Creative Personality]: [monohrafiia]. Kyiv: Ped. Dumka [in Ukrainian].
8. Гилфорд, Дж. (1965). Три стороны интеллекта. Психология мышления. Москва: Изд. АПН РСФСР, 1965. 256–280. / Gilford, Dzh. (1965). Tri storony` intellekta [Three Sides of Intellect]. Psixologiya my`shleniya. Moscow: Izd. APN RSFSR. 256–280. [in Russian].
9. Загвязинский, В. И. (1987). Педагогическое творчество учителя. Москва: Педагогика / Zagvyazinskij, V.I. (1987). Pedagogicheskoe tvorchestvo uchitelya [Pedagogical Creativity of a Teacher]. Moscow: Pedagogika [in Russian].
10. Кичук, Н. В. (1991). Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь. / Kuchuk, N. V. (1991). Formuvannia tvorchoi osobystosti vchytelia [Formation of Creative Personality of a Teacher]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
11. Краткий психологический словарь. (1985). [под ред. А.В. Петровского]. Москва: Политиздат, 1985. / Kratkij psixologicheskij slovar`. (1985). (Petit Psychological Dictionary) / [pod red. A.V. Petrovskogo]. Moscow: Politizdat [in Russian].
12. Курач, М. С. & Білосевич, І. А., (2012). Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб виховання студентів – майбутніх вчителів технологій. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер.: Педагогіка. № 2. 122–127. / Kurach, M. S. & Bilosevych, I. A., (2012). Dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo yak zasib vykhovannia studentiv – maibutnix vchyteliv tekhnolohii [Decorative and Applied Arts as a Means of Educating Students – Future Teachers of Technology]. Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser.: Pedahohika. Vol. 2. 122–127. [in Ukrainian].
13. Лук, А. Н. (1978). Психология творчества. Москва: Наука / Luk, A. N. (1978). Psixologiya tvorchestva [Psychology of Creativity]. Moscow: Nauka [in Russian].
14. Моляко, В. А. (1983). Психология решения школьниками творческих задач. Київ: Радянська школа / Molyako, V. A. (1983). Psixologiya resheniya shkolnikami tvorcheskix zadach [Psychology of Solving Creative Tasks by Schoolchildren]. Kyiv: Radyanska shkola [in Russian].
15. Оршанський, Л. В. (2008). Художньо-трудова підготовка вчителів трудового навчання: моногр. Дрогобич: Коло / Orshanskyi, L. V. (2008). Khudozhno-trudova pidhotovka vchyteliv trudovoho navchannia [Artistic and Labor Training of Teachers of Labor Education]: monohr. Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
16. Петрасинський, З. (1988). Пізнай себе: [кн. для учнів]; [перекл. з польськ. В. І. Романця]. Київ: Рад. школа / Petrasynskyi, Z. (1988). Piznai sebe (Understand Yourself): [kn. dlia uchniv]; [perekl. z polsk. V. I. Romantsia]. Kyiv: Rad. shkola [in Ukrainian].
17. Петрович, Н. Т. (1986). Люди и биты: Информационный взрыв, что он несет. Москва: Знание / Petrovich, N. T. (1986). Lyudi i bity`: Informacionny`j vzr y`v, chto on neset [People and Beats: Informational explosion, what it brings]. Moscow: Znanie [in Russian].
18. Сисоева, С. О. (1996). Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня: [монографія]. Київ: Поліграфкнига / Sysoieva, S. O (1996). Pidhotovka vchytelia do formuvannia tvorchoi osobystosti

uchnia [Preparation of a Teacher to Forming Creative Personality of a Pupil]: [monohrafiia]. Kyiv: Polihrafknyha [in Ukrainian].

19. Советский энциклопедический словарь. (1988). 4-е изд. / гл. ред. А.М. Прохоров. Москва: Советская энциклопедия / Sovetskiy e'nciklopedicheskiy slovar'. (1988). [Soviet Encyclopedic Dictionary]. 4-e izd. / gl. red. A.M. Prohorov. Moscow: Sovetskaya e'ntsiklopediya [in Russian].

20. Цісарук, В. Ю. (2013). Методика навчання художньої обробки деревини майбутніх учителів технологій. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ / Tsisaruk, V. Yu. (2013). Metodyka navchannia khudozhnoi obrobky derevyny maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Methods of Teaching Artistic Woodworking of Future Teachers of Technology]. Extended abstract of Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

УДК [37.018.54.07:005.336.2]:7(043)

UDC [37.018.54.07:005.336.2]:7(043)

ІРИНА ДАРМАНСЬКА,

доктор педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,

вул. Прокурівського Підпілля, 139)

IRYNA DARMANSKA,

Doctor of pedagogical sciences, associate professor

(Ukraine, Khmelnytskyi,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,

Proskurivskoho Pidpillia Str., 139)

orcid.org/ 0000-0002-8212-7229

Особливості формування управлінської компетентності майбутніх керівників

мистецьких шкіл

Peculiarities of Forming Managerial Competence of the Future

Heads of Art Schools

Анотація. У статті розкрито особливості підготовки майбутніх керівників мистецьких шкіл у процесі підготовки, а саме під час навчання у магістратурі зі спеціальності 073 «Менеджмент». З метою здійснення якісного аналізу стану формування управлінської компетентності майбутніх керівників мистецьких шкіл проаналізовано навчальні плани закладів вищої освіти Центрального, Південного, Північного, Західного та Східного регіонів, їх навчальні дисципліни, що складають основу засвоєння знань, умінь, навичок, а також є дисциплінами, завдяки яким студенти другого (магістерського) рівня оволодівають складниками управлінської компетентності. Визначено позитивні та негативні сторони структурування змісту підготовки майбутніх керівників мистецьких шкіл. З метою удосконалення процесу підготовки магістрантів запропоновано педагогічну систему формування управлінської компетентності майбутніх керівників мистецьких шкіл із виокремленням її складників.

Ключові слова: підготовка, майбутні керівники мистецьких шкіл, управлінська компетентність.

Summary. The article reveals the peculiarities of training future heads of art schools in the process of preparation, namely during the master's degree course in the specialty 073 "Management". In order to carry out qualitative analysis of the state of forming managerial competence of the future heads of art schools, the curricula of higher education institutions of Central, Southern, Northern, Western and Eastern regions have been analyzed, their academic disciplines, which form the basis of knowledge, skills, and which are the disciplines, students of the second (master's) level gain as the components of managerial competence, have been studied. The positive and negative aspects of structuring the content of training of the future heads of art schools have been identified. In order to improve the process of training undergraduates, the pedagogical system of forming managerial competence of the future heads of art schools with the separation of its components has been proposed.

Key Words: *training, future heads of art schools, managerial competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Відповідно до норм Конституції України, законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про культуру», Положення про мистецьку школу, Концепції сучасної мистецької школи закладами, що наділені правом надавати початкову